

KRZYSZTOF J. GUZEK

POLISH VEXILLOLOGICAL SOCIETY

**CZTERY FLAGI PAŃSTWOWE
DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ
1919 - 1945**

**Referat przygotowany na
II Europejską Konferencję
Heraldyczno-Weksylologiczną
CIESZYN 2014**

Z D U N Y k / Ł O W I C Z A - W R Z E S I E Ń 2 0 1 4

Niniejszy tekst stanowi

uzupełnioną i nieco poszerzoną wersję referatu pt.

„Four state flags of The Second Republic of Poland. 1919 – 1945”

*przygotowanego na światowy, XXV Kongres Weksylologiczny
ROTTERDAM 2013 (Netherlands Flag Congress 2013)*

Krzysztof J. Guzek

***Member
of The Polish Vexillological Society***

Krzysztof J. Guzek
P.T.Vex.

Cztery flagi państwowe Drugiej Rzeczypospolitej

W p r o w a d z e n i e

Cztery flagi państwowe Drugiej Rzeczypospolitej ... Dlaczego aż cztery ?!

Publikowane poniżej opracowanie, poświęcone systemowi państwowych weksyliów flagowych Drugiej Rzeczypospolitej, powstało z myślą jego prezentacji na forum światowego, XXV Kongresu Weksylogicznego ROTTERDAM 2013. – w założeniach więc skierowane zostało do zupełnie innej kategorii odbiorców, jakimi są zagraniczni weksylogodzy.

Można bez obawy uchybienia prawdzie stwierdzić, że znajomość genezy i funkcji systemu flagowych weksyliów państwowych Rzeczypospolitej jest wręcz znikoma wśród współczesnego społeczeństwa polskiego – bo znana nielicznym znawcom tejże problematyki; a co dopiero mówić o zagranicznych weksylogodach.

Stąd też opracowanie prezentuje nieco inne – odmienne od rozpowszechnianych przez quasi-znawców historii polskich symboli narodowych poglądów - udokumentowane źródłowo spojrzenie na powstanie, historię i funkcję państwowych flag Rzeczypospolitej po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918. r.

Niniejsze opracowanie stanowi zaledwie szkic niezwykle skomplikowanych spraw związanych z budowaniem przez Niepodległą Rzeczpospolitą swojego państwowego systemu symboli i znaków, pod którymi miała występować - zgodnie z międzynarodowym prawem oraz międzynarodowymi zwyczajami – na światowej arenie jako w pełni niepodległe państwo.

Nadmieniamy, że problematyka tworzenia systemu symboli Drugiej Rzeczypospolitej jest przedmiotem badań niżej podpisanego prowadzonych od ponad 30 lat pod egidą Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy, specjalistycznego Towarzystwa naukowego posiadającego afiliację Polskiej Akademii Nauk.

W ramach tychże badań niżej podpisany szczegółowo zajął się dziejami polskiej bandery – w tych ramach powstało ponad 40 tematów badawczych dotyczących zaledwie okresu istnienia Drugiej Rzeczypospolitej, tj. lat 1918-1945.

Jednakże nikt dotychczas nie dokonał rzetelnej analizy jednego z fundamentalnych kamieni w dziejach symboliki Rzeczypospolitej – a mianowicie ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o godłach i barwach Rzeczypospolitej Polskiej. W tym bowiem akcie parwnym tkwią fundamenty systemu symboli nie tylko Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1945); ale także i Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1945-1989), jak również i Trzeciej Rzeczypospolitej (1989 -).

Dodajmy iż szczegółowa analiza niezwykle logicznie skonstruowanej ustawy z 1919 r. o barwach i godłach Rzeczypospolitej Polskiej, wraz z analizą korzeni jej ideowej treści, jak również i okoliczności jej powstania jest przedmiotem szczegółowych badań prowadzonych przez niżej podpisanego.

Krzysztof J. Guzek

Cztery flagi Drugiej Rzeczypospolitej. 1919 – 1945. *)

Jeszcze przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli rozpoczęła się społeczna dyskusja na wyboem wizerunku orła jako najważniejszego godła przyszłej państwowości polskiej, nad określeniem wzorów państwowych flag z także nad określeniem barw narodowych. Niejednokrotnie ostre spory trwały aż do 31 sierpnia 1919 r., tj. do przyjęcia przez Sejm ustawy o godłach i barwach Rzeczypospolitej.

W świadomości nie tylko młodego pokolenia Polaków zaginęła pamięć o genezie i funkcji państwowych weksyliów wprowadzonych w życie wspomniana wyżej ustawą z 1919 r.. Stąd też w dniu dzisiejszym obserwujemy rozpowszechnianie się przedziwnych poglądów – jak np. „Belweder pływa” po podniesieniu biało-czerwonej flagi z godłem RP na białym pasie nad siedzibą głowy państwa, czy też masową produkcję fałszywych flag polskich dla kibiców *modo Kobyliński*, bo z godłem RP umieszczonym pośrodku biało-czerwonej płachty flagi.

Zaś w Internecie pseudoznawcy dziejów symboliki Rzeczypospolitej wszczynają kuriozalne dyskusje jak np.: „*Którą flagę w o l i s z – z orłem na białym pasie czy bez orła ?*” - jakby bez względu na historyczne i współczesne uwarunkowania zamierzali sprowokować ogólnopolskie referendum w tej sprawie !!!

Głos w prawie państwowych symboli *ex cathedra* zabierają także w Internecie różni *besserwisserzy* wspierający się przy tym tytułami swoich pseudo-naukowych instytucji, nie zawsze mający rzetelną wiedzę o kształtowaniu zrębów systemu znaków państwowych Rzeczypospolitej podczas istnienia Drugiej Rzeczypospolitej. Niestety, ich naczelnym motywem działania na tym polu jest nieodparta chęć przejścia do historii ...

Fig 1. Flaga dyplomatyczna RP wz. 1919 (wg Łozy)

Niniejsze opracowanie pt. „*Cztery flagi Drugiej Rzeczypospolitej. 1918-1945*” ma na celu syntetyczne przedstawienie faktów i okoliczności dotyczących powstawania w latach II Rzeczypospolitej s y s t e m u polskich weksyliów państwowych.

Opracowanie prezentuje nieco inny od powszechnie spotykanego pogląd na wzór i funkcje flag państwowych Rzeczypospolitej z herbem Orła Białego na białym pasie.

Funkcje aktualne do dzisiejszego dnia.

*) referat przygotowany na II Europejską Konferencję Heraldyczno-Weksylologiczną CIESZYN 2014

Jest powszechnie wiadomo, kiedy barwy biało-czerwone zostały uznane za polskie barwy narodowe, nie mniej warto ta sprawę jeszcze raz przypomnieć.

W pierwszą rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja polskie damy wystąpiły publicznie w sukniach przepasanych wstęgami biało-czerwonymi, zaś panowie paradowali w biało-czerwonych szarfach. Była to pierwsza, tak znaczące uznanie barw biało-czerwonych jako polskich barw narodowych. Jednakże dopiero prawie 40 lat później barwy biało-czerwone zostały oficjalnie uznane przez Sejm za polskie barwy narodowe. Stosowna uchwała Sejmu Królestwa Polskiego z dnia 7 lutego 1831 r. stanowiła:

Artykuł 1. Kokardę Narodową stanowić będą kolory herbu Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, to jest kolor biały z czerwonym.

Artykuł 2. Wszyscy Polacy, a mianowicie Wojsko Polskie te kolory nosić mają w miejscu gdzie takowe oznaki dotąd noszonymi były.

Dodajmy, że wówczas sprawa uznania przez Sejm bieli w połączeniu z czerwienią za barwy narodowe nie była wcale jednoznaczna – zgłoszone były bowiem projekty uznania za barwy narodowe trójkolorowe kokardy wzorem Rewolucji Francuskiej, czy też barwy białej, w przedrewolucyjnej Francji barwy królewskiej.

Z kronikarskiego obowiązku wspomnijmy, że w okresie istnienia Dawnej Polski wyróżnikiem Polaków na międzynarodowej arenie była barwa **karmazynowa** [1] – takich bowiem szatach występowały oficjalne delegacje polskie w kontaktach z innymi państwami. Stąd też barwa karmazynu może być uważana za pierwszą polską barwę narodową. Znamienne, że karmazyn w połączeniu ze specyficznym polskim granatem [2] stał się wyróżnikiem jazdy polskiej; w czasach napoleońskich karmazyn został tu zastąpiony amarantem.

Fig. 2 ... w amarantach i granatach ...

[1]. Karmazyn polski – barwa z grupy ciemnych czerwieni w odcieniu owoców maliny; funkcjonował także karmazyn austriacki - również ciemna czerwień, jednakże w odcieniu wina z prowincji Bordeaux, stąd barwa ta znana jest pod określeniem bordowa. Por.: Guzek K.: „Amarant i karmazyn. Spór o polskie barwy narodowe”, [dziennik] Życie z dn. 10-11.XI.1992; Guzek K.: „Rzecz o karmazynie polskim”, Nasz Dziennik z 30.I.1992 r.

[2]. Granat polski – to barwa tak ciemna, że prawie czarna, jednakże jego specyficzny odcień jest dobrze widoczny w zestawieniu z krepą.

Na progu odzyskania przez Polskę niepodległości wcale nie było tak oczywiste, jakimi symbolami będzie się Państwo Polskie posługiwało w najbliższej przyszłości. Wprawdzie prowadzone w tej mierze dyskusje zdominowały przede wszystkim spory o wzór przyszłego orla państwowego, jednakże w cieniu tego sporu trwały nie mniej interesujące polemiki dotyczące przyszłych flag państwowych i odcienia czerwieni jaka miała na nich występować.

Jeszcze przed odzyskaniem niepodległości powstały pytania o wygląd polskich flag państwowych, Najbardziej znane propozycje z tamtych czasów to propozycje Franciszka Kamockiego i Adama Chmiela z 1917 r.

Franciszek Kamocki proponował jako flagę Państwa Polskiego czerwoną płachtę z wizerunkiem orla w koronie, dodatkowo zakończoną długim językiem o barwie czerwonej, bądź też w drugim wariancie językiem biało-czerwonym. Natomiast Adam Chmiel wystąpił z propozycją dwóch flag : jedna z nich miała na czerwonym bławacie wizerunek białego orla w koronie, zaś druga – tylko barwy biało-czerwone ułożone w pas – przy czym ich autor pierwszą nazwał **Flagą Polski**, a drugą – **flagą polską** - (sic !). Ta interesująca propozycja znalazła później swoje odzwierciedlenie w ustawie z 1919 r. o godłach i barwach Rzeczypospolitej.

Fig. 3. Propozycje F. Kamockiego i A. Chmiela z 1917 r. – rekonstrukcja barwna KJG 1991

Dodatkowe komplikacje powodowały obyczaje zaborców. Wydana w 1914 r. przez wielkiego księcia Michała Michałowicza proklamacja do narodu polskiego, zapowiadająca swobody obywatelskie zawierała wizerunki flag biało-czerwonych, z więc o odwrotnym ułożeniu barw.

Analogiczne ułożenie barw rozpropagowane zostało na pocztówkach patriotycznych, wydawanych przez środowisko grafików krakowskich. Nie bez powodu, gdyż taki porządek czerwono-białych barw zgodny był z zasadami heraldyki austriackiej. Wspomnijmy więc, że w wydawanej w Wiedniu w 1905 r. encyklopedii Meyers'a na barwnej planszy z flagami prowincji austriackich flaga Galicji przedstawiona była jako czerwono-biała, przy czym czerwień na tej fladze – w przeciwieństwie do czerwieni występujących na flagach innych prowincji dodatkowo została pokryta skośną szrafurą (kreskowaniem) dla podkreślenia iż jest to czerwień ciemniejsza od klasycznej czerwieni – cynobru – używanej na flagach Austro-Węgier. Było to więc wyraźne nawiązanie do polskiej barwy narodowej z czasów Dawnej Polski – karmazynu.

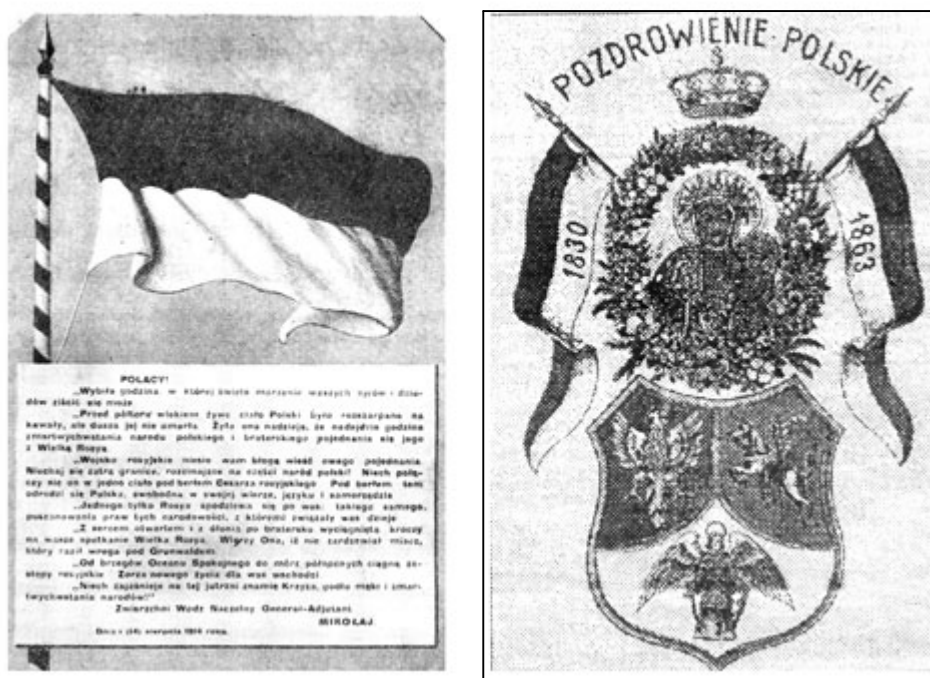

Fig. 4. Proklamacja Mikołaja Mikołajewicza z 1914 r. i pocztówka patriotyczna – z flagami o układzie barw czerwono-białych.

Do tego interesującego obrazu dodajmy jeszcze jeden fakt – oto w 1918 r. pierwszy dowódca Marynarki Polskiej (wojennej), płk. marynarki Bogumił Nowotny (oficerską karierę zrobił on w marynarce wojennej C.K. Austro-Węgier) opracował wzór bandery o odwrotnym, czerwono- białym porządku barw [3].

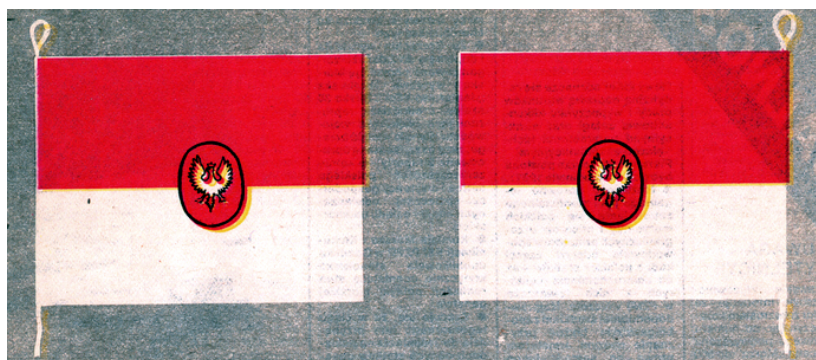

Fig. 5. Bandera dla Marynarki Polskiej wg projektu Bogumiła Nowotnego z 1918 r. - rekonstrukcja barwna KJG 1998

Tuż po odzyskaniu niepodległości podjęto szereg prób opracowania wzorów flag dla Rzeczypospolitej. Wspomnijmy tu projekty opracowanie w Towarzystwie „Bandera Polska”, czy też projekty opracowane pod przewodnictwem admirała K. Porębskiego w Sekcji Marynarki Polskiej Ministerstwa Spraw Wojskowych [4]

[3]. Oryginał tejże bandery zachował się w zbiorach Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

[4]. Szerzej na ten temat [w]: Guzek K.J.: „Z historii polskiej bandery. U zarania II Rzeczypospolitej. 1918-1919”, na stronie www.weksylogia.pl w linku „Publikacje członków PTW”.

Odnotujmy jeszcze jeden ciekawy fakt – otóż na wiadomość o odzyskaniu przez Polskę niepodległości na statku handlowym „**Polonia**” w Sewastopolu podniesiona banderę z krzyżem św. Andrzeja barwy ... amarantowej – wzorowanej na banderze wojennej carskiej Rosji.

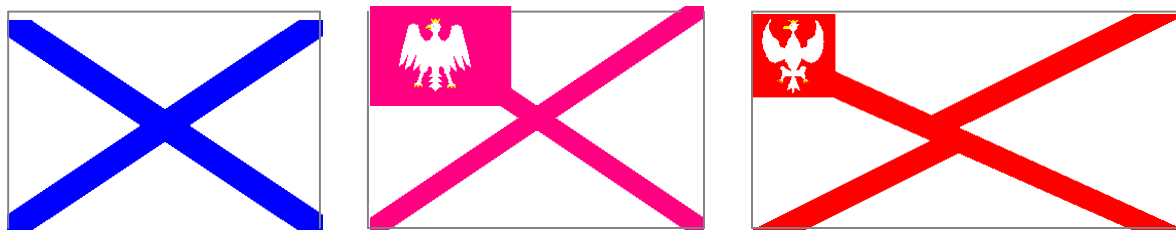

Fig. 6. Bandery z krzyżem św. Andrzeja (od lewej): wojenna carskiej Rosji, statku „Polonia” (1918) i wg. Admirała K. Porębskiego (1919)

Wkrótce po odzyskaniu niepodległości Rzeczpospolita stanęła przed koniecznością oficjalnego ustanowienia swoich symboli, pod którymi mogła występować na arenie międzynarodowej. Wobec interpelacji poselskich zgłaszanych w tej sprawie w Sejmie na początku kwietnia 1919 r. powołano w Ministerstwie Spraw Wojskowych zespół pod przewodnictwem płk. B. Gembarzewskiego [5] z zadaniem opracowania projektu ustawy o symbolach Rzeczypospolitej. Zaledwie po trzech miesiącach prac zespołu projekt ustawy „**O godłach i barwach Rzeczypospolitej Polskiej**” został wniesiony na początku lipca do parlamentu jako przedłożenie rządowe i przyjęty przez Sejm w dniu 1 sierpnia 1919 r.

W tym miejscu warto pozwolić sobie na dygresję od zasadniczego wątku niniejszego opracowania. Otóż przedmiotowa ustawa z 1919 r. obok weksyliów państwowych – flag i sztandaru Wojska Polskiego – wprowadziła w życie **t r z y godła państwowe**: herb zwany Orłem Białym, Pieczęć Wielką Rzeczypospolitej [6] i Chorągiew Rzeczypospolitej [7].

Fig. 7. Trzy godła państwowe II Rzeczypospolitej – rekonstrukcja barwna KJG

[5]. płk. Bronisław Gembarzewski był wybitnym znawcą dziejów munduru polskiego, był twórcą i pierwszym dyrektorem Muzeum Wojska w Warszawie; Stefańska Z.: „**Bronisław Gembarzewski (30.V.1872 – 11.XII.1941)**”, [w]: Muzealnictwo Wojskowe, Wyd. MON 1985, s. 303-318

[6]. Zamieszczone w Dzienniku Ustaw wzory pieczęci państwowych przeznaczone były do tłoczenia w laku – rzecz oczywista czerwonym (!).

[7]. Szerzej na temat Chorągwi Rzeczypospolitej [w]: Guzek K.J.: „**Chorągiew Rzeczypospolitej – znak Państwa Polskiego**”, na stronie www.weksylologia.pl w linku „Publikacje członków PTW”.

Ustawa z 1919 r. „*O godłach i barwach Rzeczypospolitej Polskiej*” wprowadziła w życie dwie flagi państwowe – flagę białą-czerwoną i flagę białą-czerwoną z herbem państwowym na białym pasie, obydwie o proporcjach 5 : 8.

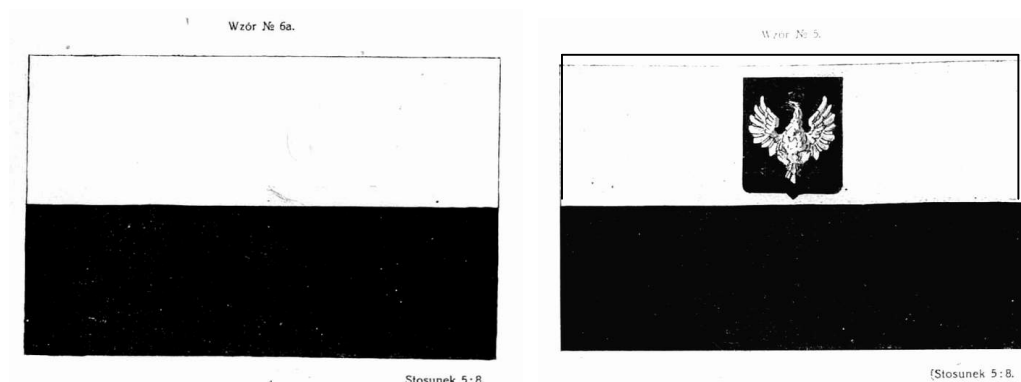

Fig. 8. Dwie flagi państwowe RP – wzory z ustawy z 1919 r.

W tejże ustawie zawarty był także wzór trzeciej flagi – bandery wojennej, która utworzono przez dodanie do flagi białą-czerwoną z herbem na białym pasie dwóch trójkątnych języków na wolnym liku z zachowaniem między nimi kąta prostego, tj. 90 stopni [8].

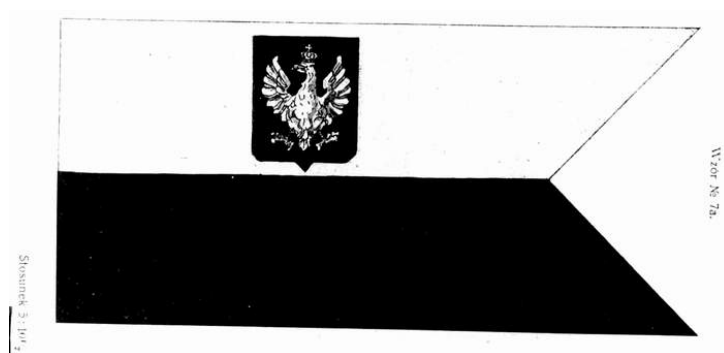

Fig. 9. Bandera wojenna RP – wzór z ustawy z 1919 r.

Zwraca uwagę fakt, iż opublikowane w Dzienniku Ustaw Nr 69 z dnia 28 sierpnia 1919 r. wzory oficjalnych, państwowych symboli Rzeczypospolitej były monochromatyczne – wydrukowane jako czarno-białe, przy czym w ustawie nie został sprecyzowany odcień flagowej czerwieni mimo iż w projekcie ustawy został on określony jako cynober. Dopiero w 1921 r. została wydana dwujęzyczna, polsko-francuska broszura sygnowana przez Ministerstwo Spraw Wojskowych [9], zawierająca wzory wszystkich ustawowych weksyliów – a do barwnego druku wzorów flag i sztandaru Wojska Polskiego użyto farby w odcieniu karmazynu polskiego. Zważywszy, że broszura została wydana w nakładzie 1000 numerowanych egzemplarzy z rygorystycznym zastrzeżeniem jakiegokolwiek przedruku należy uznać, iż oficjalna czerwienią państwową Rzeczypospolitej od 1921 r. był karmazyn polski !

Dopiero rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. odcień czerwieni na państwowych weksyliach został zmieniony z karmazynu polskiego na cynober (vermilion).

[8] Guzek K.J.: „*Jak powstała bandera wojenna morska wz.1919*”, Zduny 1989, mps. (tekst nie publikowany – w Arch.KJG).

[9]. Znana w literaturze przedmiotu jako Łoza St.: „*Godła i barwy Rzeczypospolitej*”, MSWojsk. 1921. Szerzej na jej temat [w]: Guzek K.: „*Stanisław M. Piastowski: Okręty Rzeczypospolitej Polskiej. 1920 – 1946. Album planów*”, Sigma Press – N.Y. 1981” [recenzja w]: *Nautologia*, Kwartalnik Polskiego Tow. Tautologicznego, wyd. . PAN - Oddz. w Gdańsku, Nr 3 (95) z 1990 r, s. 62-63.

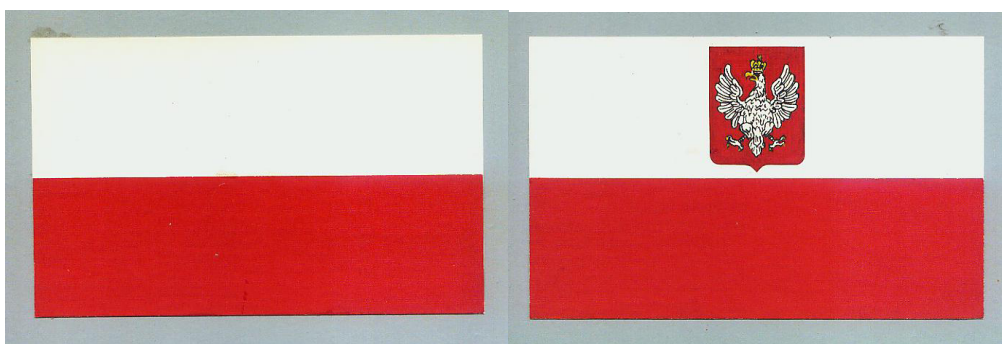

Fig.10. Dwie flagi Rzeczypospolitej wg ustawy z 1919 r. – rekonstrukcja barwna KJG

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden bardzo istotny dla dziejów polskich weksyliów państwowych szczegół ustawy z 1919 r. umykający uwadze badaczy polskich flag. Otóż flagom biało-czerwonym z herbem państwowym na białym pasie powierzono pełnienie **podwójnych funkcji**: fladze biało czerwonej o proporcjach 5 : 8, nazwanej flaga przedstawicielstw dyplomatycznych powierzono pełnienie funkcji *b a n d e r y h a n d l o w e j*, a więc znaku przynależności państwowej jednostek pływających po wodach międzynarodowych, natomiast fladze zakończonej dwoma językami, nazwanej *f l a g a w o j e n n a l a d o w a* [10] powierzono pełnienie funkcji bandery wojennej, a więc flagi przynależności państwowej okrętów Polskiej Marynarki Wojennej.

Fig.11. Flaga wojenna lądowa i bandera wojenna wg broszury Łoży

W latach 1919-1921 bandera wojenna pełniła jeszcze jedną dodatkową funkcję, a mianowicie znaku rozpoznawczego samolotów polskiego lotnictwa morskiego [11]. Szachownicę lotniczą wzoru znanego do dzisiejszego dnia oficjalnie wprowadzono jako znak rozpoznawczy (z zarazem znak przynależności państwowej) w polskim lotnictwie wojskowych dopiero w 1921 r. Do tego czasu wojskowe samoloty były znakowane biało-czerwoną szachownicą bez skrajów o naprzemiennych barwach.

[10]. Koncepcja ustanowienia flagi wojennej lądowej została przeniesiona z niemieckiego systemu flagowego, gdzie funkcjonowała już w XIX jako *Kriegsflagge*. Nota bene podczas uroczystych Zaślubin z Morzem w Pucku w dn. 20 lutego 1920 r. flaga ta – jako flaga wojenna lądowa – została podniesiona na maszcie na nadbrzeżu – co mylnie jest interpretowane, iż podniesiona ona została jako bandera wojenna ! Funkcja flagi wojennej lądowej została zniesiona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 1927 r.

[11]. Samoloty polskiego lotnictwa morskiego operowały nad Bałtykiem, a więc nad międzynarodowymi akwenami wodnymi .

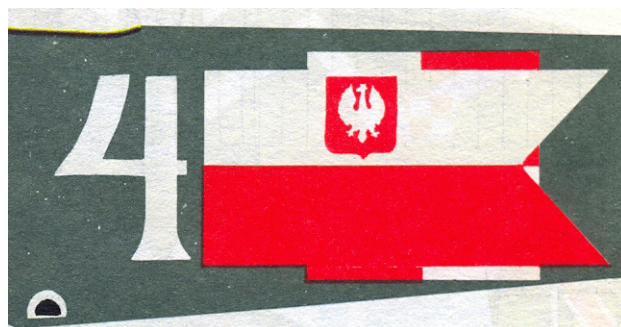

Fig. 12. Bandera wojenna wz. 1919 jako znak rozpoznawczy na samolocie lotnictwa morskiego Brandenburg B II – naniesiona na szachownicę, gdyż samolot był wcześniej na stanie jednostki lotniczej w Toruniu. [źródło: Królikiewicz T.: Polski samolot i barwa”, Wyd. MON 1990]

Wspominane już wyżej Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. wprowadziło herb państwowy projektu Prof. Zygmunta Kamińskiego oraz jako obowiązującą na państwowych weksyliach czerwień cynobrową, w związku z czym uległy zmianie flagi państwowe, jednakże bez naruszania ich zasadniczych wzorów.

Fig. 13. Herb Rzeczypospolitej zwany Orłem Białym wz. 1927 projektu Prof. Z. Kamińskiego

Fig. 14. Flaga państwowa z herbem na białym pasie wz. 1927

Flaga państwowa z herbem Orła Białego nadal pełniła funkcję **flagi przedstawicielstw dyplomatycznych** oraz funkcję **bandery handlowej morskiej**. Ponieważ podnoszoną na statkach pływających po rzekach banderą śródlądową była wówczas flaga biało-czerwona bez herbu - stąd też już w literaturze międzywojennej nazywana była „**flagą zagraniczną**”, Pełniła zatem funkcję symbolu Państwa Polskiego w o b e c zagranicy.

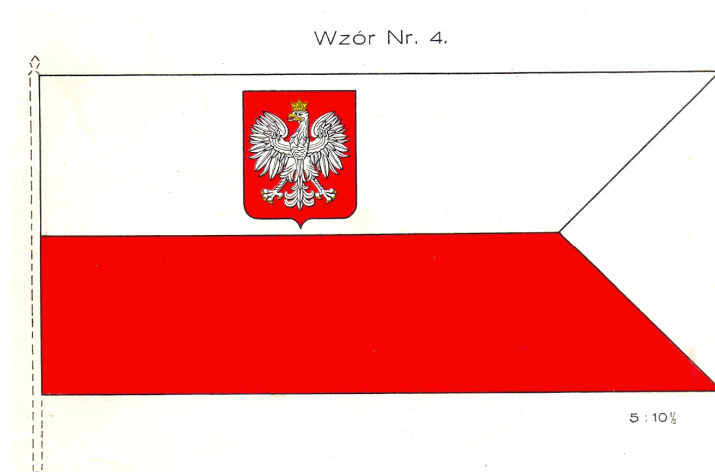

Fig. 15. Bandera wojenna wz. 1927 – nie pełniła już funkcji flagi wojennej lądowej

W 1930 r. rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie flag i innych znaków wojskowych ustanowiona została **flaga wojskowa portów lotniczych**. Na dawną flagę wojenną lądową (czyli w tej chwili banderę wojenną wz. 1927) wprowadzono na biały pas w kantonie szachownicę lotniczą, natomiast w 1938 r. w jej miejsce wprowadzono **flagę wojskowych portów lotniczych** – tym razem lotniczą szachownicę (jako znak przynależności państwowej samolotów polskiego lotnictwa wojskowego) na banderę handlową czyli flagę dyplomatyczną.

Po wybuchu wojny i podpisaniu z Francją umowy wojskowej oraz po utworzeniu w 1940 r. Polskich Sił Powietrznych flaga wojskowych portów lotniczych stała się flagą PSP, jednakże ponownie jej płachta została zakończona dwoma językami. Była ona podnoszona przez całą wojnę na lotniskach w Anglii, na których stacjonowały polskie samoloty wojskowe.

W ten sposób ostatecznie na emigracji został utworzony spójny i logicznie uporządkowany system symboli II Rzeczypospolitej, w którym naczelnymi znakami państwowymi (godłami państwa) były Herb zwany Orłem Białym oraz Chorągiew Rzeczypospolitej wg wzoru z 1927 r. [12].

Fig. 16. Herb RP zwany Orłem Białym i Chorągiew Rzeczypospolitej wz. 1927 (weksylium przypisane wyłącznie Prezydentowi RP).

[12] Pełny zespół państwowych weksyliów flagowych Rzeczypospolitej Polskiej na Obczyźnie obejmował także Chorągiew Rzeczypospolitej oraz Proporzyczyk Wodza Naczelnego, jednakże wymienione tu weksylia pozostają poza szczegółowymi rozważaniami niniejszego opracowania.

*Fig. 17. Proporzcyk Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych na Obczyźnie wz. 1941
(rekonstrukcja barwna , gwasz – oryginał w Arch.KJG)*

- Natomiast funkcje symboli **w o b e c z a g r a n i c y** pełniły **c z t e r y** flagi:
- = flaga biało-czerwona z herbem na białym pasie – pełniąca dwie funkcje: **flagi przedstawicielstw dyplomatycznych** i **bandery Polskiej Marynarki Handlowej**,
 - = flaga biało-czerwona z herbem na białym pasie, zakończona dwoma językami – jako **bandera Polskiej Marynarki Wojennej**,
 - = flaga biało-czerwona z herbem i szachownicą lotniczą w kantonie – jako **flaga Polskich Sił Powietrznych**.

Flaga przedstawicielstw dyplomatycznych RP
(symbol państwa wobec zagranicy)

Bandera Polskiej Marynarki Handlowej
(PMH)

Bandera Polskiej Marynarki Wojennej
(PMW)

Flaga Polskich Sił Powietrznych
(PSP)

Fig. 18. Cztery flagi Drugiej Rzeczypospolitej. 1919 - 1945

W ten sposób w momencie zakończenia wojny Druga Rzeczpospolita dysponowała trzema flagami z godłem na białym pasie jako swoimi symbolami wobec obcych państw.

W czasie II Wojny Światowej w okupowanej przez Niemcy hitlerowskie Europie Polska - w postaci quasi państwowej pod postacią Generalnej Guberni [13] - była jedynym okupowanym terytorium, w którym za ekspozycję flagi o polskich biało-czerwonych barwach narodowych groziła natychmiastowa śmierć od kuli bez żadnego sądowego wyroku.

Tak więc z narażeniem życia prowadzona była nie tylko w Warszawie przez tajną organizację harcerską „Szare Szeregi” akcja „wywieszania” we wszelkich możliwych miejscach biało-czerwonych polskich flag narodowych. [14].

Fig. 19. Polska flaga narodowa

Biało-czerwona, polska flaga narodowa nie zniknęła jednak zupełnie z pejzażu okupowanej Europy. Dumnie powiewała ona nad Budapesztem mimo, iż Węgry były wówczas satelickim państwem III Rzeszy.

Była to zasługa Józefa Antalla Seniora (1896-1974), ówczesnego pracownika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Węgier (ojca Josefa Antalla, pierwszego premiera demokratycznych Węgier po przemianach ustrojowych w 1990 r.) – organizatora wszechstronnej pomocy dla polskich uchodźców po zajęciu we wrześniu 1939 r. terytorium Polski przez wojska hitlerowskich Niemiec.

Okupacja Europy przez hitlerowską Trzecią Rzeszę spowodowała, że Rząd Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonował na obczyźnie - na początku we Francji, a po jej klęsce w 1940 r. w Wielkiej Brytanii.

W tej sytuacji symbolem Rzeczypospolitej stała się flaga biało-czerwona z herbem Orzeł Biały na białym pasie, natomiast ustanowiona w 1919 r. biało-czerwona flaga o proporcjach 5 : 8 pełniła funkcję polskiej flagi narodowej.

Krzysztof J. Guzek
członek współzałożyciel
Polskiego Tow. Weksylologicznego
(afiliacja FIAV)

Zduny k/Łowicza, w lipcu AD 2014

[13] *General Gouvernement* - jednostka administracyjno-polityczna utworzona na terytorium ziem polskich nie wcielonych bezpośrednio do Trzeciej Rzeszy

[14] Kamiński A.: „*Kamienie na szaniec*”, ukazała się drukiem w wydawnictwach podziemnych po raz pierwszy w 1943 r.